

Børnefamilien, børnene og dagplejen

Af Per Schultz Jørgensen

Børn vokser op en supermoderne verden. De har forældre, der arbejder mere end nogensinde, og de bliver selv gennem det meste af barndommen passet i en offentlig dagpasning. Det er en verden med nye familiemønstre og en børnevenlig opdragelse. Hvilken rolle har dagplejen – og hvad er det denne pasningsform kan?

Opdragelsen er i dag mindre streng – sammenlignet med tidligere. Forældre sigter på selvstændige børn, der kan klare udfordringerne fra det åbne sociale landskab. Selvstændighed – og troværdighed: en aftale er en aftale og den skal holdes. Og denne opdragelse hviler på aftaler, der ofte skal etableres hver eneste dag. Derfor omtales opdragelsen også som en "inddragelse", mere end en "opdragelse" – det vil sige, at forældre i dag begrundes, forklarer, argumenterer og forsøger at overbevise deres børn. I modsætning hertil er opdragelse faste rammer – og nogenlunde ufravigelige krav. Derfor bliver børn "forhandlerbørn" – de er udadvendte, kan kommunikere, er sociale og kompetente. Samtidig med, at de er opmærksomme på sig selv – eller måske selvcentrerede.

For børnene i de sårbare familier er risikoen, at de ikke får en blot nogenlunde fast ramme på deres hverdag – og derfor heller ikke udvikler den indre styring, der er nødvendig for at klare sig. De bliver ikke "set" som individuelle personer. En god opdragelse omfatter både noget, der ligner en traditionel "opdragelse" – og noget andet, der handler om "inddragelse". Her ligger i virkeligheden udfordringen for alle børn, der vokser op i den moderne børnefamilie og har en hverdag i en daginstitution eller en dagpleje.

Dagplejen

Dagplejen er for mange forældre en tryk og god pasningsform for småbørn. Derfor er den offentlig formidlet dagpleje i Danmark historien om en succes. Her er overskuelighed i det lille miljø – familien som model giver børn kendte rammer, og så er der kontakten til en tryk voksen. De forskellige undersøgelser af dagplejen understreger netop, at dagpleje har sin styrke i det overskuelige og forudsigelige miljø, hvor børn bliver "set", og hvor der bliver knyttet sociale relationer. Dagplejen kan her give et meget vigtigt tilskud til børns udvikling – og et bidrag til styrkelse af deres sociale kompetence.

Social kompetence er ikke tilpasning i gammeldags forstand – det er langt mere noget, der handler om at kende de sociale spilleregler, have lært at leve sig ind i og "læse" forskellige sociale situationer, kunne handle i dem og være konstruktiv. Noget vigtigt er oplevelsen af selvværd – altså en ret grundfæstet tro på sig selv.

Sagt på en anden måde: dagplejen kan – når den er bedst – udvikle en særlig livsform, der forener en hjemlig ramme med en professionel pasningsform, her kan dagplejen udvikle sig til en livsform præget af nærvær, tryk og stimulation (Jørgensen, 2006). Og i en verden, hvor der ofte opleves pres og forskellige former for belastning kan dagplejen være den tryk og udviklende base for mange børn.

Kan en god dagpleje erstatte en udsat familie? Svaret er formentlig i langt de fleste tilfælde "nej", men et stykke af vejen kan dagplejen kompensere for en sårbar familie, det viser al forskning omkring udsatte børn. Når dagplejeren giver en omsorg, der omfatter nærhed og nærvær, så er der netop her muligheden for at udvikle modstandskraft, der kan hjælpe til at overvinde belastninger – og i den forbindelse er det også vigtigt, at dagplejen bliver stedet, hvor barnet tidligt bliver opdaget, hvis der er noget, der går skævt. Dagplejen skal kunne se og forstå børns signaler.

Kvalitet i børns liv

Børn skal have en voksen til hver hånd – det gælder ikke mindst, hvis vi taler om de små børn i dagplejen. I den ene hånd er det mor og far, helst dem begge to. I den anden hånd er det en bedstemor eller en professionel – og altså en dagplejer. Der skal i vores usikre verden skabes sikkerhed for børn – selvom de nære bånd kan gå itu. I det mindste for en periode. Her har dagplejen en unik mulighed for at give børn den nødvendige tryk.

Et andet vigtigt krav til kvalitet i børns liv er udvikling og udfordring: børn skal møde krav, de kan honorere, de skal opleve glæde ved at kunne klare kravene og honorere udfordringerne – og derigennem selv udvikle kompetencerne. På det sproglige område, på det sociale, på det intellektuelle – og på adskillige andre områder.

Men kvalitet er mere end det – der skal også være tale om et socialt og kulturelt godt miljø, hvor der er sammenhæng, fællesskab og tydelige normer og værdier. Båret af en voksen, der er synlig som menneske – og troværdig i sine tætte relationer til børn.

Dagplejen har en god mulighed for at leve op til disse krav. Derfor er det en populær pasningsform for børn i den moderne børnefamilie. Og derfor er dagplejen – sammen med vuggestuen og børnehaven – et af de vigtigste sikkerhedsnet i det danske velfærdssamfund.

Læseforslag:

Familie og børn i en opbrudstid af L. Dencik, P. Schultz Jørgensen & D. Sommer (Hans Reitzel, 2008)
Dagplejen, Livsform og relation af P. Schultz Jørgensen (Hans Reitzel, 2006)